

ביתים חדש

בזמן הזה

מסע אל שאלות הקיום של העם היהודי

דף הנחיות
פרק 03

לשאלת הרוע בעולם (פרק שני)

את שמחת תורה תשפ"ד סביר להניח שלא נשכח.
כולנו זוכרים היטב את הרגע בו הבנו שמשוה לא טוב קורה.
הקפדה לנחישות, עוצרת ההקפות לחילוף אנשקת בבוקר
עד תר ערשיתם בליל סופסוף. שמתו עמו דבר לא יודע
לדעת כשרה, מספרים בלילי ונחפסים על נפלים, חטאים
ופועלים שברון לב נורא וכאב כמותו לא חוונו מזה האלף.
יחד עם הכאב הגדול צומח ועולה שאלות ותהיות עמוקות.
אלה שאלות שליוו את עם ישראל לאורך ההיסטוריה רחוקה
טרגדיות קשים וכן חוזרות ונשנות על דלת ליבנו כיום.
כמטרי או שבים וחוזם את קשר הדם ארץ המגמים של
העם שלנו.
בסדרת המפגשים הקרובה נדון ונשוחח יחד. נשאל שאלות
וינתן מקום לכאב. לא להגביר יריי נקמה, כמקובל, נלמד כיצד
הרעיונות ושאלות הללו כמקור ערשיתם-אלפים-ממשי-שאלות
שנים של היסטוריה יהודית, נאמן לדברי ימי הדורות ננסה
לאסוף כוחות, יחד.

סקף מספר 1

את שמחת תורה תשפ"ד סביר להניח שלא נשכח.

כולנו זוכרים היטב את הרגע בו הבנו שמשוה לא טוב קורה. הקפדה למילואים, עוצרת ההקפות לתפילה, אזעקות בבוקר של חג ועדכונים בלתי פוסקים. מאותו רגע דבר לא חזר להיות כשהיה. מספרים בלתי נתכסים של נופלים, חטופים וכצועים. שברון לב נורא וכאב כמוהו לא חווינו מאז השואה.

יחד עם הכאב הגדול צומח ועולה שאלות ותהיות עמוקות. אלה שאלות שליוו את עם ישראל לאורך היסטוריה רוויות טרגדיות וקשיים והן חוזרות ונשנות על דלת ליבנו כיום, כאשר אנו שבים וחוזים את קשר הדם ארוך השנים של העם שלנו.

בסדרת המפגשים הקרובה נדון ונשוחח יחד. נשאל שאלות וניתן מקום לכאב. לא להכל יהיה מענה, כמובן. נלמד כיצד התייחסו לשאלות הללו במשך שלושת-אלפים-וחמש-מאות שנים של היסטוריה יהודית, נאזין לדברי ימי הדורות וננסה לאסוף כוחות, יחד.

OLAMI MENTORSHIP

הכאב הזה

אורית היא אחותו של פדיה מרק, לוחם פלס"ר גבעתי שנפל מפגיעת טיל נט ברצועת עזה ביום שלישי ה-31.10. זאת לא הפעם הראשונה שאורית חווה שכול, וגם לא הפעם השניה. אורית איבדה את אביה הרב מיכאל מרק בשנת 2016 בפיגוע ירי, וגם את אחיה שלומי, האח הבכור שנותר לאחר הפיגוע בדמות 'אב המשפחה', גם הוא נהרג כעבור תקופה בתאונת דרכים.

אורית התראיינה למגזין 'משפחה' [כ"ה חשוון תשפ"ד] ונשאלה: מה נותן לך את הכוח להישאר חזקה כל כך, אחרי כזה אובדן?

ברור שכשאני חושבת על מה שחוויוני כמשפחה, קשה לי להכיל את האובדן. גם במבט רחב יותר – כמות האבדות הבלתי נתפסת שעם ישראל סופג במלחמה הנוכחית היא בלתי ניתנת להכלה.

ובכל זאת, במבט נוסף, אני רואה גם את כל הדברים החיוביים שקיימים בעם ונותנים לי תקווה עצמוה, את האחדות בעם, את התפילות והלימוד והחיזוקים, את החיילים שממשיכים להילחם מתוך תחושת שליחות...

ברור לי שבתוך כל הקושי והכאב, קיים גם היופי של עם ישראל, כי 'עם ישראל חי' אינו סיסמה קלשאתית, אלא החיים בעצמם.

מעבר לכל, יש כאן גם ראייה של היש' שאבא לימד אותנו תמיד לראות. דווקא בימים אלו, כשאני יושבת שבעה, מוקפת בבני המשפחה המדהימים שבהם אני גאה כל כך, אני מרגישה שזכיתי. אני חושבת שאין הרבה אנשים שחיים באושר ובשמחה עם בני משפחותיהם כמוני. זכיתי גם לחוויות רבות ומעצימות עם פדיה, וגם עליהן אני מודה.

הסיפור הזה מעורר אותנו למחשבות אודות ההתמודדות עם מצבי קושי ועל הדרך בה אורית נהגה בזמני קושי. מה נתן לה כח? מה היא לקחה לחיים מהאירועים הקשים שעברה?

נקודת המוצא שלנו היא שה' הוא טוב ומטיב לכל. תורת ישראל מלמדת אותנו כי מטרת המצוות כולם היא 'לטוב לנו'.

טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה, ט).

ואתנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו. ויצגנו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלוקינו לטוב לנו כל הימים לחייתנו כהיום הזה. (דברים ו, כ"ד).

האם קיום מצוות הוא קל? האם תמיד הוא נח? מדוע התורה מכנה את מטרת המצוות 'טוב'? מה העובדה הזו מלמדת אותנו על המושג של 'טוב'?

אחת השאלות המרכזיות בחיים היא: למה אנחנו כאן? מדוע נבראנו? את השאלה הזו מציב הרמח"ל בחלק מדרו שיח אותו הוא כותב בין ה'שכל' לבין ה'נשמה'. השכל בדו-שיח תוהה, מבקש היגיון ואילו הנשמה מייצגת את העולם שמעבר ואת החיבור לעולם רחב ומלא הוד.

אמר השכל: למה רצה הבורא ברוך הוא, לברוא נבראים?
אמרה הנשמה: תשיב אתה לך ולי דבר השווה לשנינו.

אמר השכל: מה שנוכל להשיג בענין זה הוא, כי האל יתברך שמו הוא תכלית הטוב ודאי. ואמנם, מחק הטוב הוא להיטיב, וזה הוא מה שרצה הוא יתברך שמו - לברוא נבראים כדי שיוכל להיטיב להם, כי אם אין מקבל הטוב - אין הטבה.

ואמנם, כדי שתהיה ההטבה הטבה שלימה, ידע בחכמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה - מקבלים אותה ביגיע כפם, כי אז יהיו הם בעלי הטוב ההוא, ולא יישאר להם בושת פנים בקבלם הטוב, כמי שמקבל צדקה מאחר.

(רמח"ל דעת תבונות אות טז - יח).

זווית הראיה של השכל מוגבלת. כשאנחנו דנים על האל, איננו דנים על עצמותו ומהותו, שהיא מעבר ליכולת השגתנו, אלא רק על האופנים בהם הוא מתגלה אלינו. אלוקים כשלעצמו הוא מעבר לכל מגבלה והגדרה, אולם האל המתגלה פועל תמיד במסגרת מגבלות לוגיות וחוקיות מסוימת. הוא אינו מתגלה ככל-יכול באופן מושלם.

השכל נותן כאן מענה המותאם לזווית הראיה שלנו. אלוקים מתגלה אלינו כטוב ומטיב, טוב מבקש להטיב הטבה מוחלטת. כאשר אדם רוצה לעשות טוב למישהו אחר יש לו שתי אפשרויות. האחת, להעניק לו משהו חד פעמי שיטיב לו פעם האחת. האפשרות השנייה היא ללמד את האדם כיצד להיות יצרן של טוב, לתת לו כלים לפתח ולהתפתח בעצמו.

בבריאת האדם אלוקים לא יצר אותנו טובים אלא נתן לנו את האפשרות לייצר את הטוב. בבחירה בטוב מתוך ולעומת רע אנו מפתחים את 'שריר' הטוב והופכים להיות 'בעלי' הטוב בעצמנו.

לראות בעיניים

האור החיים, מסביר, שרק האדם יכול להבחין ולהתבונן בטוב האלוקי, ובאמצעות תיקון עולם, האדם הוכיח את העולם למקום טוב יותר.

וַיְרֵא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד (בראשית א, לא)

פירוש 'אור החיים'

וירא אלהים וגו'. פירוש באמצעות בריאת האדם נראה מעשהו בכללותו כי טוב הוא, כי אם אין אדם מה תועלת בכל התיקון ובכל הבריאה וצמחי האדמה, כי אין הבחנת טובה ניכרת אלא באמצעות האדם, כי אליו יוכר ויובחן הטוב ויודה למטיב.

עוד ירמוז כאן טעם הבריאה, למה שידענו **כי עיקר הכל הוא האדם ובשבילו ואליו ברא ה' כל בראיו.**

ומעתה תבא השאלה לאדם **למה?** לזה אמר והנה טוב מאוד פירוש שהגם שבחינת נשמת האדם הוא מבחינת הטוב עם כל זה, בראו ה' לעלות במעלות הטוב יותר ממה שהוא, והוא אומר מאד על ידי מעשה האדם מתעלית נשמתו ממדרגה למדרגה אשרי אנוש יעשה זאת.

נסו למצוא דוגמה מהחיים שלכם, שעשיתם פעולה טובה, ששיפרה ותיקנה את הסביבה הקרובה שלכם?

הלב נשבר

יש דבר מכאיב הלבבות ומדאיב המחשבות, ממנו לבד, נמשכו רבים בכל הדורות לכפירה גמורה, והוא הראות בעולם משפט מעוקל וצדיק ורע לו רשע וטוב לו, כי יאמרו מדוע דרך פלוני ופלוני צלחה, ולמה פלוני ופלוני שיראו צדיקים אבדו? (רמב"ן, הקדמה לספר איוב)

מן הסערה

לדברי הרמב"ן אלוקים עונה לאיוב: וכי אתה מסוגל להבין את הבריאה שלי שאתה מצפה להבין את הנהגה האלוקית? אם אתה איוב, רואה שאלוקים כבורא רוצה להיטיב, האמונה הזאת מאפשרת לך להאמין שהרע הוא זמני, ובסוף הכל יוביל אל הטוב. לעומת השכל בדברי הרמח"ל שדיבר על זווית הראיה המוגבלת שלנו, אלוקים כאן מייצג את האינסוף. את חוסר היכולת שלנו להבין את רוחב היריעה.

וַיַּעַן ה' אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעֵרָה וַיֹּאמֶר... אֶזְרָר נָא כְּגֹבֶר חֲלָצִיךָ וְאֶשְׂאֲלֶךָ וְהוֹדִיעֵנִי. אִיכָּה הָיִיתָ בְּיַסְדֵי אֶרֶץ הַגָּד אִם יָדַעְתָּ בִּינְהָ. מִי שָׁם מִמְדִּיָּךְ כִּי תִדְעֵ אוֹ מִי נָטָה עָלֶיךָ קוֹ. עַל מָה אֲדַנְיָה הִטְבְּעוּ אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פְּנֵתָה. [איוב לח]

וכן תראה ענין רוב מוסרי הקדוש ברוך הוא אל איוב, לעלות מעשיו הנפלאים ולהודיעו מיעוט דעתו של איוב ביסוד הנבראים, שלא ידע יסודות הארץ והשמים והבהמות והעופות והים ובריותיו והכלל מעשה בראשית.

ורצונו לומר כי מי שלא ידע בכל אלה, עם ראותו בהם ההשגחה וטוב הסדר וההנהגה אף על פי שהם בלא זכות ובלא חובה, למה לא יחשוב בכלל שמשפטי האלהים בבני אדם נעלמים, וסודם ביצירת הנפש והגוף סתום וחתום?

ולמה לא יתן צדק לכועלו מן הסתם אחרי ראותו חמלתו והשגחתו הטובה בשאר הבריות השפלות, ומדוע יבא אחרי המלך את אשר כבר עשה? (רמב"ן)

OLAMI MENTORSHIP

בשיעור הראשון דייקנו את שאלת הרע בעולם. ניסינו להבין היכן קיים רוע וממה הוא נובע. בשיעור הנוכחי עסקנו בטוב האלוקי ובהבנה כי אין ביכולתנו להבין את מכלול הסיבות והתוצאות של קיום הרוע בעולם. למדנו כי ישנה זווית ראייה מוגבלת המאפשרת לנו להבין את הבחירה בטוב על פני רע בעולם בו 'אימון' מסייע לפיתוח 'שריר' הטוב הזה. בשיעור הבא נתמקד בזוויות חדשות להתבוננות ברוע ובאופן בו נוכל להפוך את החיים שלנו לטובים יותר.

להערות והארות:

משה שמעון אופן

Moshe.oppen@gmail.com

055-553-0976

**רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"**

